

Concert 23 maart 2007

**Van Dingstee Kwartet en
Céleste Zewald (klarinet)**

**Kasteel De Vanenburg
Putten**

10e Randmeerconcert - seizoen 2006/2007
vrijdag 23 maart 2007 20.00 uur
Kasteel De Vanenburg - Putten

Van Dingstee Kwartet & Céleste Zewald (klarinet)

Ingrid van Dingstee (viool) Marjolein van Dingstee (viool)
Helena van Tongeren (altviool) Ewout van Dingstee (cello) Céleste Zewald (klarinet)

Wolfgang Amadeus Mozart

1756-1791 Klarinetkwintet in A. gr.t. KV 581 (1789)
- *Allegro*
- *Larghetto*
- *Menuetto - Trio*
- *Allegretto con variazioni*

Wolfgang Amadeus Mozart

Benjamin Britten

1913-1976 Strijkkwartet Nr. 3 opus 94 (1975)
- *Duets - with moderate movement*
- *Ostinato - very fast*
- *Solo - very calm*
- *Burlesque - fast, con fuoco*
- *Recitative and Passacaglia (La Serenissima)*

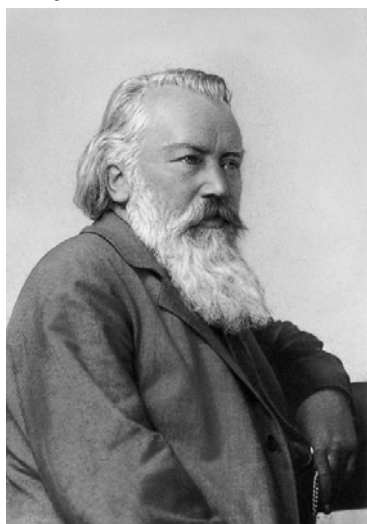

Benjamin Britten

~pauze~

Johannes Brahms

1833-1897 Klarinetkwintet in b. kl.t. opus 115 (1891)
- *Allegro*
- *Adagio*
- *Andantino, presto non assai, ma con sentimento*
- *Con moto*

Johannes Brahms

Over het Van Dingstee Kwartet

Het Van Dingstee Kwartet werd opgericht door de uit één gezin afkomstige violistes Ingrid van Dingstee en Marjolein van Dingstee en cellist Ewout van Dingstee. Sinds 1997 bestaat het kwartet in zijn huidige samenstelling met Helena van Tongeren als altvioliste. Het Van Dingstee Kwartet wist in korte tijd een succesvolle carrière op te bouwen. Het gaf concerten op talrijke Nederlandse podia en maakte tournees in Europa en de Verenigde Staten. Het uitgebreide repertoire omvat werken uit alle stijlperiodes van het grote strijkkwartetrepertoire. Daarbij hecht het kwartet er aan om ook regelmatig Nederlandse composities ten gehore te brengen.

In 2003 bracht het Van Dingstee Kwartet haar eerste cd uit met strijkkwartetten van Haydn, Pijper en Sjostakovitsj. De cd is door pers en publiek zeer positief ontvangen en is vele malen op de radio te beluisteren geweest. Bij eerdere samenwerkingsproducties nam het kwartet cd's op met het "London String Quartet" van de hedendaagse, Nederlandse componist Jan van Amerongen en het Strijkkwartet in g kl.t. van Debussy. Ook werden verschillende radio- en televisieregistraties van concerten gemaakt, zowel in Nederland als door de Oostenrijkse omroep ORF.

Het Van Dingstee Kwartet won verschillende prijzen. In 2004 won het de Ondine Records prijs bij het Internationaal Kamermuziek Concours van Kuhmo in Finland. Ook won het kwartet de eerste prijs (Thomastik-Infeld Prijs) bij het Strijkkwartet Concours van het Internationaal Zomerfestival Praag-Wenen-Boedapest in Oostenrijk in 2002 en de tweede prijs en de Bärenreiterprijs bij het Internationaal Kamermuziek Concours Charles Hennen in 2001. In de pers werd het kwartet onder andere geprezen om zijn klankvorming, vloeiende samenspel, gedrevenheid en temperament.

Van 2001 tot 2003 volgde het Van Dingstee Kwartet de deeltijdopleiding van de Nederlandse Strijkkwartet Academie in Amsterdam. Het kwartet volgde masterclasses bij leden van diverse gerenommeerde strijkkwartetten. Zo werkte het Van Dingstee Kwartet onder anderen met Norbert Brainin en Siegmund Nissel (Amadeus Kwartet), Günter Pichler (Alban Berg Kwartet) en Sandor Devich (Bartók Kwartet).

Sinds 2003 werkt het kwartet samen met de Stichting Strijkkwartetten Nederland, een samenwerkingsverband tussen een aantal prominente Nederlandse strijkkwartetten, dat concertseries door het hele land verzorgt. Naast de uitgebreide serie concerten heeft het kwartet ook educatieve projecten op de agenda staan. In samenwerking met muziekscholen en andere organisaties worden kamermuziekcursussen voor zowel kinderen als volwassenen georganiseerd. Daarnaast geeft het kwartet ook speciale schoolconcerten.

De violen (Nicola Gagliano, 1739 en Giuseppe Gagliano, 1769) en de cello (Benjamin Banks, 1785) van het Van Dingstee Kwartet zijn ter beschikking gesteld door het Nationaal Muziekinstrumenten Fonds. De altviool (Max Möller, 1948) is in privébezit.

Het Van Dingstee Kwartet wordt bij verschillende projecten ondersteund door het Prins Bernard Cultuur Fonds, het ThuisKopie Fonds, het Kersjes van de Groenekan Fonds, de Stichting Algemeen Muziekkfonds, de Stichting John Kasander, het Willem Mengelberg Fonds en het Haarlems Muziek Fonds.

Foto: Ariane James

Over Céleste Zewald (klarinet)

Céleste Zewald studeerde klarinet aan het Sweelinck Conservatorium van Amsterdam, achtereenvolgens bij Herman Braune en George Pieterson. Zowel haar Docerend- als Uitvoerend musicus-diploma, behaalde zij met onderscheidingen voor techniek, muzikaliteit en performance.

Foto: Nic Limper

In 2001 werd haar tijdens het jaarlijkse concours om 'de Vriendenkrans' van Het Concertgebouw- en het Concertgebouw Orkest, de eerste prijs toegekend, alsmede een groot aantal andere prijzen, zoals de pers-prijs, de publieksprijs en de Eduard van Beinum-prijs. In 2002 won zij de "Philip Morris Kunstprijs 2002" en werd zij verkozen voor deelname aan de internationale serie "Young Rising Stars" in het seizoen 2003 - 2004. Ten behoeve van deze serie recitals – die haar in alle grote concertzalen in Europa bracht en ook haar debuut in Carnegie Hall (NY) betekende - werd voor haar een compositie-opdracht verstrekt aan componist Robin de Raaff ('Chalumeau').

In juli 2005 speelde zij dit werk met pianist Jaap Kooi ook op uitnodiging in Tokio (Japan).

Céleste Zewald is o.m. werkzaam als klarinet-tiste in Het Brabants Orkest en speelt in meerdere kamermuziekensembles, waarmee zij inmiddels al vele concerten verzorgde en verschillende cd's opnam. Céleste Zewald is tevens docente hoofdvak-klarinet aan het Utrechts Conservatorium en regelmatig als soliste te gast bij diverse orkesten.

Enkele notities bij dit concert

Een paar jaar geleden was het ondenkbaar dat wij een kwintet zouden kunnen contracteren. Maar nu u met zo velen naar onze Randmeerconcerten komt, kunnen we genieten van de klarinetkwintetten van Mozart en Brahms.

Het is prachtig bedacht om het derde kwartet van **Britten** tussen deze twee verpletterende klarinetkwintetten te programmeren. Britten is een belangrijk componist in het midden van de 20^e eeuw. Britten was een intellectueel en een pacifist in een tijd waar Engeland zeer betrokken was in de tweede wereldoorlog. Hij was homoseksueel in een tijd dat dat volkomen onbespreekbaar was en al helemaal niet in het puriteinse Engeland. Britten heeft het grootste deel van zijn leven doorgebracht met zijn partner Peter Pears, de tenor voor wie hij veel mooie muziek heeft geschreven. Britten is niet meegegaan in de muzikale vernieuwingen van de atonale muziek. Hij heeft zijn weg gevonden in de tonale muziek. Zijn ideaal was dat zijn muziek toegankelijk moest zijn voor zowel ervaren als beginnende luisteraars. In hoeverre dat gelukt is met dit strijkkwartet is aan u om te beoordelen. Ik vind de eerste twee delen niet gemakkelijk. Maar de beloning is groot, want het derde en vijfde deel bevatten voor mij erg mooie muziek.

In 1973 onderging Britten een hartoperatie. Tijdens de operatie kreeg hij een beroerte. Als gevolg daarvan kon hij zijn rechter hand niet meer gebruiken en bijvoorbeeld niet meer pianospelen. (Britten was een zeer goed pianist en heeft Peter Pears op vele concerten begeleid.) Desondanks heeft hij in 1974 en 1975 nog veel gecomponeerd. Dit kwartet is zijn allerlaatste compositie, de eerste uitvoering heeft hij niet meer meegemaakt. Het was met zijn handicap makkelijker een strijkkwartet te componeren dan een orkestwerk: nu hoefde hij slechts vier partijen te noteren. Het is niet verbazingwekkend dat Britten en Sjostakovitsj bevriend waren en belangrijke werken aan elkaar hebben opgedragen. Hun gezamenlijke vriend was de cellist Rostropovitsj, voor wie ze beide stukken schreven. (Ook Sjostakovitsj kon aan het eind van zijn leven nauwelijks meer schrijven. Diens laatste strijkkwartet bestaat uit vijf langzame delen, dus met weinig noten per minuut muziek.) Het laatste deel van dit kwartet is een passacaglia (spreek uit: passakalja). Dat is een vorm die in de barok gebruikt werd, de beroemdste is de passacaglia voor orgel van Bach. Bij een passacaglia wordt een bassthema steeds herhaald, terwijl erboven variaties klinken. (Sjostakovitsj schreef in zijn eerste vioolconcert een geweldige passacaglia. En het fantastische vierde deel van de vierde symfonie van Brahms is een passacaglia.) Britten schrijft dit deel in november 1975 tijdens zijn laatste bezoek aan Venetië en de thema's die hij gebruikt komen uit zijn allerlaatste opera, *Death in Venice*, gebaseerd op de roman *Tod in Venedig* van Thomas Mann, over het onvervulbare verlangen van een man naar een prachtige jongen. Je hoort duidelijk: "I love you". In het eerste deel, duetten, laat Britten steeds twee instrumenten van het kwartet uitkomen. Vooral het duet tussen de tweede viool en de altviool is indrukwekkend. Het derde deel, solo, is een hommage aan de eerste violist van het beroemde Amadeus Kwartet, Norbert Brainin. Zij hebben het kwartet ook als eerste uitgevoerd. (Als u meer van Britten wilt horen, probeer dan eens zijn *Young Person's Guide to the Orchestra*, of *Les Illuminations* voor tenor en strijkorkest of de *Serenade* voor hoorn, tenor en strijkorkest (opus 31) of zijn opera *Peter Grimes*.)

Soms vragen mensen mij wat het mooiste stuk is dat ik ken. Dat is voor mij een onmogelijke vraag. Is *Don Carlos* (Verdi) mooier dan *Die Walküre* (Wagner) of *Don Giovanni* (Mozart) of de *Mattheus Passion* (Bach), om maar eens een paar titelkandidaten te noemen. Maar de vraag naar de mooiste 100 stukken, zonder dat de volgorde een halszaak is, daar zou ik wel raad mee weten. Dan zou het klarinetkwintet van Brahms ergens tussen de 20 en de 30 terecht komen, schat ik. Ik ben gek op de muziek van Brahms. Hij heeft voor mij zoveel meesterwerken geschreven: vioolconcert, vierde symfonie, beide pianoconcerten, *Ein Deutsches Requiem*, de drie vioolsonates, eerste cellosonate, eerste sextet, dit kwintet en ga zo maar door. Al die werken hebben gemeen dat ze vanaf de eerste noot boeien: Brahms valt altijd met de deur in huis, je hoeft nooit te wachten tot het mooi wordt.

Brahms had zichzelf voorgenomen niet meer te componeren na het voltooien van het strijkkwartet opus 111 in 1890. Maar toen ontmoette hij in 1891 de klarinettist Richard Mühlfeld, een violist die zichzelf heel goed klarinet had leren spelen. Hij raakte door deze kennismaking zo geïnspireerd dat hij toch weer is gaan componeren. Dat heeft geleid tot het klarinettrio opus 114, dit kwintet en de twee klarinetsonates opus 120. Brahms kende het klarinetkwintet van Mozart zeer goed en heeft dankbaar gebruik gemaakt van wat Mozart daarbij had uitgevonden. Dat is goed hoorbaar bij het begin van het werk. En ook in het vierde deel: een thema met variaties, net als bij Mozart.

vervolg>>

Brahms begint het eerste deel van het kwintet vanuit de donkere kleuren van de strijkers met een dalend motief, dat onmiddellijk een weemoedige sfeer teweeg brengt die het hele kwintet zal duren. Dit kwintet kent geen competitie, geen strijd om de macht tussen de klarinet en de strijkers. Ze gunnen elkaar alle ruimte en als de een even iets heel moois mag doen, dan spannen de anderen zich tot het uiterste in om daar iets heel moois omheen te bouwen of er bewonderend commentaar op te geven. De tussenstemmen in dit werk zijn prachtig en belangrijk.

Het tweede deel begint met grote magie. De strijkers spelen met de sordino (een opzetstukje op de kam waardoor de klank minder luid wordt). Je denkt dat dit het mooiste is wat er bestaat. Maar na drie minuten gooit Brahms echt alle remmen los, je gelooft je oren niet, droom ik of is dit echt? De instrumenten vervloeien, nemen de draad van elkaar over, tijd lijkt niet meer te bestaan. Gelukkig kunnen we tijdens het derde en vierde deel weer bijkomen. Het vierde deel bestaat uit variaties op een eenvoudig thema. In de vijfde variatie horen we het begin van het kwintet weer terug, met z'n weemoedige sfeer. Het leven gaat weer verder, de tijd loopt weer.

Toen Brahms en Britten de stukken van dit programma schreven, wisten ze dat ze niet zo lang meer zouden leven. **Mozart** wist dat niet toen hij dit heerlijke kwintet schreef in september 1789. Het is ook ontstaan door de inspiratie van een klarinettist, in dit geval Mozarts vriend en medelid van de Vrijmetselaars Anton Stadler. Het tweede deel lijkt zo uit de hemel neer te dalen. Het manuscript is verloren gegaan. Dertien jaar na Mozarts dood is het werk uitgegeven voor de inmiddels verder ontwikkelde a-klarinet. Stadler bespeelde waarschijnlijk een z.g. bassethoorn, een voorloper van de klarinet. Deze kon nog lager komen dan de a-klarinet.

Wouter Molendijk, 16 maart 2007

Enkele interessante websites:

<http://cdbaby.com/cd/bcms1>

Hier kunt u het derde en vierde deel van het kwintet van Brahms downloaden / beluisteren.

http://music.ibiblio.org/pub/multimedia/pandora/mp3/contrib/William_McColl_Live/

Hier kunt u het hele kwintet van Brahms downloaden / beluisteren.

<http://www.mozart-weltweit.eu/mozart-archiv/serie10.htm>

Hier kunt u het hele kwintet van Mozart downloaden / beluisteren.

<http://www.arteaquartet.com/audio.shtml>

Hier kunt u het hele kwartet van Britten downloaden / beluisteren.

http://etd.lib.fsu.edu/theses/available/etd-09252005-181930/unrestricted/CHAPTER_1_BENJAMIN_BRITTEN.pdf

bevat een zeer goed overzichtsartikel in het Engels over Britten

Heel handig is de website <http://www.utrecht.nl/smartsite.dws?id=728> waar verwijzingen staan naar een groot aantal websites over muziek, zowel klassiek als modern.

Voor de liefhebber op de volgende bladzijde de eerste regels van het kwintet van Mozart: (van: <http://www.mutopiaproject.org/cgi-bin/piece-info.cgi?id=337>).

Het Mutopia project verspreidt gratis bladmuziek van klassieke componisten in het publieke domein. Deze bladmuziek is gemaakt met gratis software van enkele Nederlandse liefhebbers. Zie <http://lilypond.org/web/>. De ontwikkelaars waren niet tevreden met de moderne computerbladmuziek en zij vinden dat mooie muziek ook mooi moet worden afgedrukt.

Allegro.

Clarinetto in A

Violino I.

Violino II.

Viola.

Violoncello.

Larghetto.

Clarinetto in A

Violino I.

Violino II.

Viola.

Violoncello.

Menuetto.

Clarinetto in A

Violino I.

Violino II.

Viola.

Violoncello.

Allegretto con Variazioni.

Clarinetto in A

Violino I.

Violino II.

Viola.

Violoncello.

Biography

Edward Benjamin Britten, Baron Britten of Aldeburgh, OM CH (November 22, 1913 Lowestoft, Suffolk - December 4, 1976 Aldeburgh, Suffolk) was a British composer, conductor, and pianist.

Britten was born in Lowestoft in Suffolk, the son of a dentist and a talented amateur musician. His birthday, November 22, is the feast-day of Saint Cecilia, the patron saint of music, and he showed musical gifts very early in life. He began composing prolifically as a child, and was educated at Gresham's School. In 1927, he began private lessons with Frank Bridge. He also studied, less happily, at the Royal College of Music under John Ireland and with some input from Ralph Vaughan Williams. Although ultimately held back by his parents (at the suggestion of College staff), Britten had also intended to study with Alban Berg in Vienna. His first compositions to attract wide attention were the *Sinfonietta* (Op.1) and a set of choral variations *A Boy was Born*, written in 1934 for the BBC Singers. The following year he met W. H. Auden with whom he collaborated on the song-cycle *Our Hunting Fathers*, radical both in politics and musical treatment, and other works. Of more lasting importance was his meeting in 1936 with the tenor Peter Pears, who was to become his musical collaborator and inspiration as well as his partner.

In early 1939, the two of them followed Auden to America. There Britten composed *Paul Bunyan*, his first opera (to a libretto by Auden), as well as the first of many song cycles for Pears; the period was otherwise remarkable for a number of orchestral works, including *Variations on a Theme of Frank Bridge* (written in 1937 for string orchestra), the *Violin Concerto*, and *Sinfonia da Requiem* (for full orchestra).

Britten and Pears returned to England in 1942, Britten completing the choral works *Hymn to Saint Cecilia* (his last collaboration with Auden) and *A Ceremony of Carols* during the long sea voyage. He had already begun work on his opera *Peter Grimes*, and its premiere at Sadler's Wells in 1945 was his greatest success so far. However, Britten was encountering opposition from sectors of the English musical establishment and gradually withdrew from the London scene, founding the English Opera Group in 1947 and the Aldeburgh Festival the following year, partly (though not solely) to perform his own works.

Grimes marked the start of a series of English operas, of which *Billy Budd* (1951) and *The Turn of the Screw* (1954) were particularly admired. These operas share common themes, with that of the 'outsider' particularly prevalent. Most feature such a character, excluded or misunderstood by society; often this is the protagonist, such as Peter Grimes and Owen Wingrave in their eponymous operas. An increasingly important influence was the music of the East, an interest fostered by a tour with Pears in 1957, when Britten was much struck by the music of the Balinese gamelan and by Japanese Noh plays. The fruits of this tour include the ballet *The Prince of the Pagodas* (1957) and the series of semi-operatic "Parables for Church Performance": *Curlew River* (1964), *The Burning Fiery Furnace* (1966) and *The Prodigal Son* (1968). The greatest success of Britten's career was, however, the musically more conventional *War Requiem*, written for the consecration of the rebuilt Coventry Cathedral in 1962.

Britten developed close friendships with Dmitri Shostakovich and Mstislav Rostropovich in the 1960s, composing his *Cello Suites* for the latter and conducting the first Western performance of the former's *Fourteenth Symphony*; Shostakovich dedicated the score to Britten and often spoke very highly of his music. last of the 'Church Parables') to Shostakovich.

In the last decade or so of his life, Britten suffered from increasing ill-health and his late works became progressively more sparse in texture. They include the opera *Death in Venice* (1973), the *Suite on English Folk Tunes "A Time There Was"* and *Third String Quartet* (1975), which drew on material from *Death in Venice*, as well as the dramatic cantata *Phaedra* (1976), written for Janet Baker. Having previously refused a knighthood, Britten accepted a life peerage on 2 July 1976 as Baron Britten, of Aldeburgh in the County of Suffolk. A few months later he died of heart failure at his house in Aldeburgh. He is buried in the churchyard there. His grave lies next to that of his partner, Peter Pears. Additionally, the grave of Imogen Holst (a close friend of Britten) can be found directly behind.

Music

One of Britten's best known works is *The Young Person's Guide to the Orchestra* (1946), which was composed to accompany *Instruments of the Orchestra*, an educational film produced by the British government, narrated and conducted by Malcolm Sargent. It has the subtitle *Variations and Fugue on a Theme of Purcell*, and takes a melody from Henry Purcell's *Abdelazar* as its central theme. Britten gives individual variations to each of the sections of the orchestra, starting with the woodwind, then the string instruments, the brass instruments and finally the percussion. Britten then brings the whole orchestra together again in a fugue before restating the theme to close the work. The original film's spoken commentary is often omitted in concert performances and recordings. Britten was an accomplished pianist, and sometimes performed at the piano in chamber music or accompanying lieder. However, apart from the *Piano Concerto* (1938) and the *Diversions for piano and orchestra* (written for Paul Wittgenstein in 1940), he wrote very little music for the instrument, and in a 1963 interview for the BBC said that he thought of it as "a background instrument".

His work as a conductor included not only his own music but also that of many other composers, notably Mozart, Elgar, and Percy Grainger.

One of Britten's solo works that has an indisputably central place in the repertoire of its instrument is his *Nocturnal after John Dowland for guitar* (1964). This work is typically spare in his late style, and shows the depth of his life-long admiration for Elizabethan lute songs. The theme of the work, John Dowland's *Come, Heavy Sleep*, emerges in complete form at the close of eight variations, each variation based on some feature, frequently transient or ornamental, of the song or its lute accompaniment.

Reputation

Britten's status as one of the greatest English composers of the 20th century is now secure among professional critics. In the 1930s he made a conscious effort to set himself apart from the English musical mainstream, which he regarded as complacent, insular and amateurish. Many critics of the time, in return, distrusted his facility, cosmopolitanism and admiration for composers, such as Mahler, Berg, and Stravinsky, not considered appropriate models for a young English musician.

Even today, criticism of his music is apt to become entangled with consideration of his personality, politics and sexuality. The publication of Humphrey Carpenter's biography in 1992, with its revelations of Britten's often fraught social, professional and sexual relationships, has ensured that he will remain a controversial figure. A further study along the lines begun by Carpenter is John Bridcut's *Britten's Children*, 2006, which describes Britten's love for a series of pre-adolescent boys throughout his life.

For many musicians, however, Britten's technique, broad musical and human sympathies and ability to treat the most traditional of musical forms with freshness and originality places him near the head of composers of his generation. A notable tribute is a piece by the Estonian composer Arvo Pärt titled *Cantus in Memory of Benjamin Britten*.

